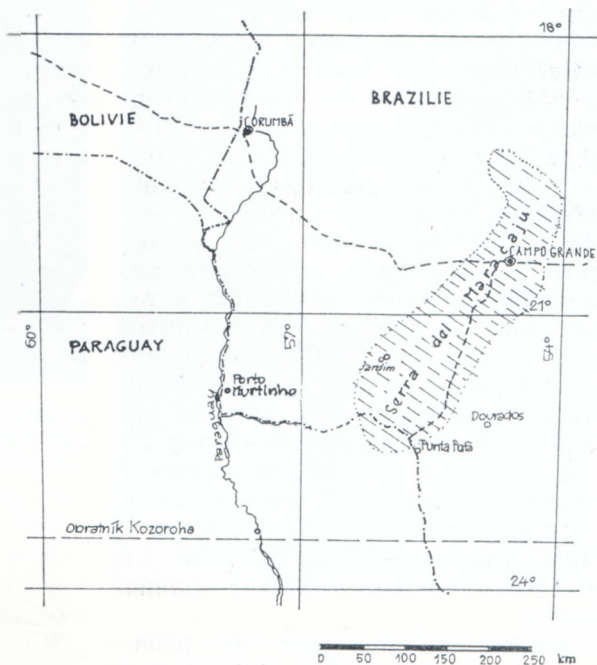

Ohrožené miniatury — *Frailea matoana* a *Frailea melitae*

Lubomír Berka

Rostliny rodu *Frailea* se převážně vyskytují na území států Uruguay, Paraguay, Argentina (provincie Entre Rios a Misiones) a v brazilském státě Rio Grande do Sul. Ale dvě z nich, *Frailea matoana* Buin. & Bred. a *Frailea melitae* Buin. & Bred. byly objeveny v jižní části brazilského státu Mato Grosso do Sul. Bohužel, obě rostlinky patří mezi ty druhy, které jsou v přírodě bezprostředně ohroženy. Za posledních 10 let byly jižní části Mato Grosso odlesněny a přeměněny na pole a pastviny. Zemědělci vypalují lesy v domnění, že se půda obohatí o látky obsažené v popelu, ale srážky vymývají živiny z popela do řek. Na vypálených plochách, kde po dvou až třech sklizních cukrové třtiny následuje pastva dobytka, nastává půdní eroze, protože regenerace rostlinstva na chudých kyselých půdách nestačí tak intenzivní pastvě. Na pastvinách se nejrychleji šíří nenáročná africká tráva *Panicum maximum*, která zabraňuje růstu původního rostlinstva, nastává zestepnění a brzy i desertifikace (zpouštnění).

Celá tato oblast je plošina tvořená z červeného pískovce, ze které vyčnívají pahorky ze slepenců s vysokým obsahem železa a manganu. Nachází se v tropickém pásmu, kde průměrná denní teplota se v létě blíží 30 °C a zimní pak 17 °C. Srážky

Oblast výskytu *Frailea matoana* a *Frailea melitae*.

podmiňující i vlhkost ovzduší, jsou sice převážně sezónní, ale přesto dosti značné.

Frailea matoana Buining & Brederoo (Cactus and Succulent Journal US 43, 139-142, 1971) byla nalezena W. Uebelmannem a L. Horstem v roce 1967 v jižní části Mato Grosso, v pohoří Serra de Maracaju na malých křemičitých pahorcích ve 170 až 300 m n. m., kde roste pod nízkými křovinami a mezi trávou. Je to rostlina s tělem o průměru až 25 mm a výšce až 11 mm, barva pokožky je načervenalá až tmavohnědá. Zeber je až 15 a jsou rozdělena širokými mělkými brázdami na téměř čtver-

hranné, kuželovité, malé hrbolky. Areoly jsou oválné, pokryté šedobílou plstí, která kontrastuje s barvou těla. Trny jsou paprskovitě až hřebíkovitě postavené, až 4 mm dlouhé, k tělu ohnuté. Jsou postavené po 4 na každou stranu, 1 nebo 2 směřují dolů, občas 1-2 menší ční nahoru. Příležitostně se vyskytuje 1 kratší rovnější středový trn. Všechny jsou lesklé, rezavě hnědé. Květ je žlutý, 21 mm dlouhý a 20 mm široký. Květní trubka je na spodní polovině částečně holá a výše je porostlá bílými vlasy a světle hnědými trny. Vnější okvětní plátky jsou lopatkovité, zašpičatělé, s lehce ozubeným okrajem, žluté s růžovou špicí. Vnitřní jsou špičaté, žluté. Čnělka je nažloutlá, laloky blizny bílé a tyčinky žluté. Plodem je suchá, kulovitá bobule, 5–6 mm dlouhá, 6–7 mm široká, pokrytá v horní části vlasy a nahnědlými štětinami, které vyrůstají zpoza plochých šupin. Semeno je člunkovité, 2,1–2,2 mm dlouhé, 1,8 milimetru široké, ořechově hnědé, lesklé.

Frailea matoana patří do příbuzenského okruhu *F. schilinzkyana* (*F. Haage jr.*) Br. & R. Druh byl šířen pod polním číslem HU 192.

Frailea melitae Buining & Brederoo (Kakteen und andere Sukkulente 25, 121-123, 1974) byla nalezena L. Horstem a H. Buiningem v roce 1972 v blízkosti Porto Murтинho, Mato Grosso do Sul, asi ve výšce 140 m n. m. na nízkých a silně zalesněných pahorcích, kde roste ve štěrkovitém substrátu, velmi silně zastíněna, většinou i zakryta zemí, kamínky a zbytky rostlin.

Popis je následující: Tělo neodnožuje, je kulovité, v zemi kuželovité, 1,5 cm vysoké a až 4 cm v průměru, tmavě až fialově zelené; pokožka s jamkami, jakoby kroupenatá. Žeber je až 21, jsou členěná na ploché hrboly, pod kterými je napříč přes

Frailea matoana Buin. & Bred., fotografie importní rostliny. Foto: autor.

Frailea matoana — semeno a areola. Překresleno podle A. J. Brederoo.

žebro tmavá kresba ve tvaru V. Areoly jsou oválné, zpočátku s našedlou plstí, později holé. Trny jsou zpočátku sklovitě žluté až světle hnědé, později sklovitě bílé, na bázi jsou někdy silnější a světle hnědé, tenké, přímé. Okrajové trny jsou hřebíkovitě usprádané, po 4 na každou stranu, 3-4 mm dlouhé, někdy se vy-

skytuje jeden menší středový, 3 mm dlouhý. Květy jsou nálevkovité, 27 milimetrů dlouhé a až 37 mm široké, pokud se otevřou, leskle zlatožluté. Květní trubka je porostlá až 8 mm dlouhými štětinami a žlutohnědými vlasy. Receptaculum je ve spodní části vnitřní stěny červené, vně pokryté šupinkami, štětinami a vlasy. Okvětní plátky jsou lopatkovité, na konci zašpičatělé, špice velmi jemně vroubkovaná, zlatožluté. Čnělka je bílá, nitky tyčinek ve spodní části červené, výše bílé, prašníky žluté. Plod je 9 mm dlouhý, 8 mm široký, pokrytý areolami, z nichž vyrůstají světle žluté štětiny a bílé vlasy. Semeno je čapkovité, 2 mm dlouhé, 1,5 milimetru široké, hladké, lesklé, hnědé.

Frailea melitae patří do příbuzenstva *F. cataphracta* (Dams) Br. & R., od které se liší barvou těla, trny, plodem a semenem.

V oblasti, kde tyto fraileje rostou, se dále vyskytují *Discocactus silicicola* Buin. & Bred., *Gymnocalycium matoense* Buin. & Bred. a *Echinopsis* spec. HU 376.

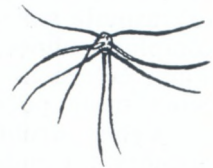
Pěstování těchto malých rostlin není snadné, zvláště *Frailea melitae*. Citlivě reagují na vysoký obsah organických látek v zemi a na nedostatečnou drenáž. Daří se jim ve štěrkovitém, minerálním substrátu s přísadkou rašeliny, příležitostně je přihnají. Vyžadují polozastíněné místo ve skleníku, jsou velmi citlivé na sluneční záření, ze škůdců na červce a červeného pavoučka.

V závěru musím zdůraznit to, že je jen otázka času, kdy jejich stanoviště postihne vykloučení a vypálení, žádné další místo výskytu není známo, a tak s politováním musíme počítat s jejich vymizením.

Při hledání *Frailea melitae*, kterou bych pro tento článek mohl vyfotografovat, jsem zjistil, že rostlina, která by odpovídala popisu, se u nás

Frailea melitae Buin. & Bred., rostlina na nalezišti.

Frailea melitae — semeno a areola. Překresleno podle A. J. Brederoo.

nejspíš nevyskytuje. Prosím proto, kdo se domnívá, že má tu pravou — ozvěte se.

Použitá literatura:

- Živa 38, 194-197, 1990.
 Cactus and Succulent Journal US 43, 1971.
 Kakteen und andere Sukkulenten 25, 121-123, 1974.
 Kakteen und andere Sukkulenten 35, 241-245, 1984.